

مسکن و اپیدمی در ایران: مروری نظام‌مند بر تحقیقات داخلی کووید-۱۹ در حوزه مسکن

پارسا احمدی دهرشید^۱، احمد پوراحمد^{۲*}، حسین منصوریان^۳، امیررضا خاوریان گرمسیر^۴

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۲. استاد گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: apoura@ut.ac.ir

۳. دانشیار گروه جغرافیا انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۴. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

تحقیق حاضر باهدف بررسی مرور نظام‌مند تحقیقات در زمینه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران انجام شده است. برای دستیابی به این هدف، ابتدا با بررسی واژگان کلیدی مرتبط با مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ در پایگاه‌های علمی فارسی، ۵۰ پژوهش شناسایی شد. سپس با استفاده از چارچوب پریسما، پژوهش‌های شناسایی شده مورد انتخاب و در نهایت ۱۷ پژوهش برای مرور سیستماتیک انتخاب شدند. یافته‌ها به بررسی نوع اسناد علمی، محل انتشار، سال انتشار، گروه‌های موضوعی، روش‌های انجام تحقیق، ابعاد و شاخص‌ها پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که تحقیقات این حوزه عمدتاً در سه گروه موضوعی «تأثیرات همه‌گیری بر ادراکات ذهنی ساکنین از مسکن و زندگی در آن»، «راهکارهای انطباق و طراحی فضاهای مسکونی در مواجهه با همه‌گیرها» و «آینده طراحی و معماری مسکن در پاسخ به بیماری‌های همه‌گیر» قابل‌بررسی است. تحقیقات این حوزه در بازه زمانی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ انجام شده که نشان‌دهنده واکنش فعال جامعه دانشگاهی به این بحران است. این تحقیقات بیشتر در قالب مقالات و پایان‌نامه‌های دانشجویی ارائه شده و بیشتر توسط مجلات علوم جغرافیایی منتشر شده‌اند. الگوی غالب پژوهشی الگوی «توصیفی - تحلیلی» است که نشان از تمایل تحقیقات به درک و تحلیل پدیده‌ها دارد؛ ابزارهای مختلفی مانند منابع اسنادی، پرسش‌نامه‌ها، مطالعات موردی، مصاحبه، مشاهدات و گروه‌های کانونی مورد استفاده قرار گرفته‌اند که ترکیبی از رویکردهای کمی، کیفی و ترکیبی را منعکس می‌کنند. یافته‌های این مطالعه، اهمیت تطبیقی پاسخ‌های دانشگاهی، همکاری بین‌رشته‌ای و اهمیت رویکردهای کل‌نگر در پرداختن به چالش‌های نوظهور در چشم‌انداز آتی مسکن را برجسته می‌کند. این تحقیق امکان دارد تغییرات مثبتی در زمینه مطالعات مسکن ایجاد کند و واکنش جمعی به بحران‌های بهداشت جهانی را افزایش دهد.

واژگان کلیدی: مسکن، فضاهای مسکونی، همه‌گیری کووید-۱۹، مرور سیستماتیک، ایران

Housing and Epidemic in Iran: A Systematic Review of Domestic Research on COVID-19 in the Housing Field

Parsa Ahmadi Dehrashid ¹, Ahmad Pourahmad ^{2*}, Hossein Mansourian ³ and Amir Reza Khavarian Garmsir ⁴

¹. Master student of Geography and Urban Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

². Professor, Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

* Corresponding Author, apoura@ut.ac.ir

³. Associate Professor, Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

⁴. Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geographical Sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran.

Abstract

The present study aimed to systematically review research in the field of housing and the COVID-19 pandemic in Iran. To achieve this objective, an initial search was conducted for relevant keywords related to housing and COVID-19 in Persian scientific databases, identifying 50 studies. Subsequently, using the PRISMA framework, the identified studies were screened, and ultimately, 17 studies were selected for systematic review. The findings focused on examining the types of scientific documents, publication venues, publication years, thematic groups, research methods, dimensions, and indicators. The results indicate that research in this area is primarily focused on three thematic groups: "the impact of pandemics on residents' mental perceptions of housing and life therein," "adaptation strategies and the design of residential spaces in the face of pandemics," and "the future of housing design and architecture in response to pandemics." Research in this field was conducted between the years 1400 to 1402, reflecting the active response of the academic community to this crisis. These studies were predominantly presented in the form of articles and student theses, with most being published in geographical science journals. The predominant research pattern is the "descriptive-analytical" model, indicating a tendency towards understanding and analyzing phenomena. Various tools such as documentary sources, questionnaires, case studies, interviews, observations, and focus groups were utilized, reflecting a combination of quantitative, qualitative, and mixed approaches. The findings of this study highlight the importance of adaptive academic responses, interdisciplinary collaboration, and holistic approaches in addressing emerging challenges in the future outlook of housing. This research has the potential to bring about positive changes in housing studies and increase collective responses to global health crises.

Keywords: Housing, Residential space, COVID-19 pandemic, Systematic review, Iran.

رابطه مسکن و سلامت عمومی، یک رابطه کهن، تثبیت شده و غنی است (Chadwick, 1842; Graham, 1818)؛ مطالعات نشان می‌دهد که بهزیستی فردی و اجتماعی شهروندان به‌طور قابل توجهی در گرو مسکن است (Baker et al., 2017; Hasselaar & Priemus, 2006). با همه‌گیری کووید-۱۹، پیوند میان شرایط مسکن و سلامت عمومی ساکنین به‌صورت برجسته‌تری مورد توجه قرار گرفت؛ در این دوره، ارتباط میان مولفه‌های مختلف مسکن بر ابتلا به بیماری و یا در امان ماندن از آن، بصورت آشکاری به گفتمان غالب مطالعات مسکن تبدیل شد (Amerio et al., 2020; Ghimire et al., 2021; Groot et al., 2022; Pineda et al., 2021; Rolfe et al., 2020).

در ایران نیز همچون سایر کشورهای دنیا، همه‌گیری کووید-۱۹ چالش‌های متعددی را به‌دنبال داشته است که مسکن، یکی از مهم‌ترین آن‌ها است؛ زیرا که در دوره‌های اخیر، شهرنشینی سریع همراه با رشد جمعیت منجر به ازدیاد سکونتگاه‌های غیررسمی و زیرساخت‌های نامناسب مسکن شده و نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی را تشدید کرده و جمعیت‌های آسیب‌پذیر را به‌ویژه در معرض خطرات بهداشتی قرار داده است (Mahajan & Larkins-Pettigrew, 2020; Yancy, 2020; Yaya et al., 2020). علاوه بر آن عمده توجه متولیان مسکن در ایران بر جنبه‌های کمی مسکن بوده و جنبه‌های کیفی آن مورد غفلت قرار گرفته است (خواجeh‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۰؛ Rajaei & Mansourian, 2017). با ظهور همه‌گیری کووید-۱۹ شکندگی‌های سیستم مسکن به‌صورت برجسته‌ای آشکار شده و این مساله، نیاز مبرم به تحقیقات و مداخلات هدفمند را در جهت حرکت به‌سوی گفتمان شهرهای پسا کرونا، ملزم می‌سازد.

ضرورت تحقیق در زمینه همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران به چند دلیل بسیار مهم است؛ نخست، با توقف و یا شیب کاهشی ابتلا به بیماری کووید-۱۹، شایسته است تا مطالعات انجام شده در حوزه‌های مختلف که در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ انجام شده است، به‌صورت سیستماتیک مورد ارزیابی قرار گیرند؛ مطالعه حاضر با تمرکز بر حوزه مسکن و مطالعات این حوزه در دوره همه‌گیری کووید-۱۹، نه تنها بینش‌های ارزشمندی در مورد اثربخشی مداخلات و اقدامات مختلف اجرا شده برای مبارزه با همه‌گیری ارائه می‌کند، بلکه می‌تواند به عنوان پایه‌ای برای سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد و استراتژی‌های بهداشت عمومی ایفای نقش کند. علاوه بر این، همه‌گیری بر اهمیت اساسی مسکن تأکید کرده است و رابطه پیچیده آن را با سلامت، رفاه و تاب‌آوری آشکار می‌کند. تحقیقات در این زمینه برای درک اینکه چگونه پویایی مسکن بر انتقال بیماری، تاب‌آوری جامعه و سازگاری اجتماعی در طول بحران تأثیر می‌گذارد، ضروری است. علاوه بر این، بینش‌های به‌دست‌آمده از تحقیقات در مورد مسکن در زمینه همه‌گیری می‌تواند برنامه‌ریزی شهری، معماری و سیاست‌های مسکن آینده را برای ایجاد محیط‌های ساخته‌شده انعطاف‌پذیر، عادلانه‌تر و پایدارتر که قادر به مقاومت و کاهش اثرات بیماری‌های عفونی و سایر بحران‌ها باشد، آگاه کند. بنابراین، تمرکز تحقیقاتی بر حوزه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ در

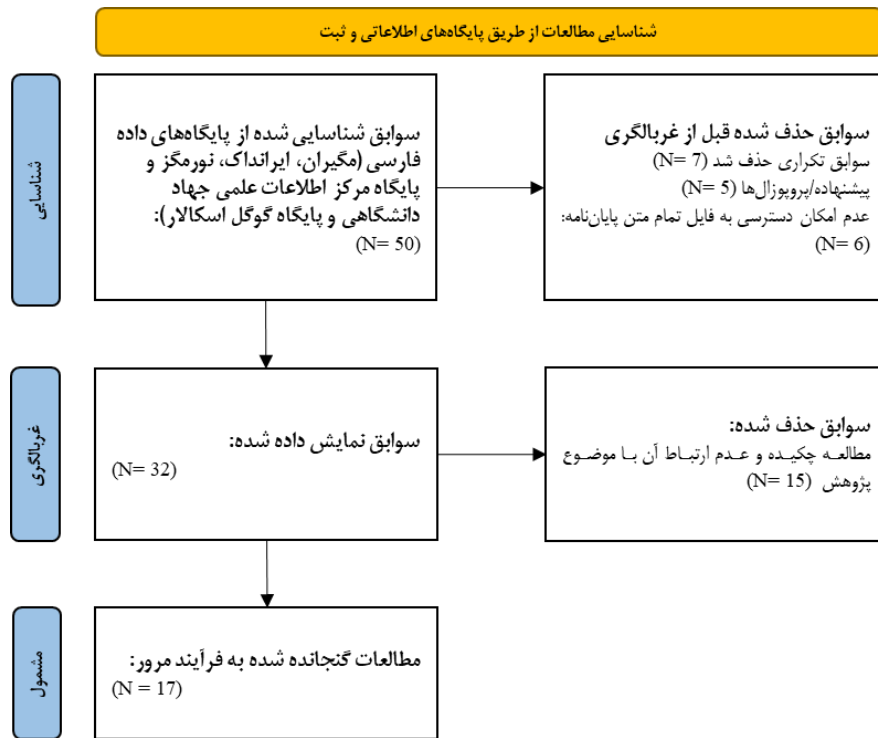
ایران، برای ارتقای دانش، اطلاع‌رسانی در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری، ارتقای سلامت و رفاه عمومی در مواجهه با چالش‌های حال و آینده بسیار مهم است.

در این راستا، مطالعه حاضر درصدد آن است تا بهره‌گیری از روش مرور سیستماتیک، تحقیقات موجود در حوزه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ را مورد بررسی قرار دهد. این امر با شناسایی و دسته‌بندی پژوهش‌های انجام شده در حوزه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹، درک رویکرد و ماهیت آن پژوهش‌ها، بررسی روش‌شناسی و تبیین نتایج حاصله، محقق خواهد شد.

روش تحقیق

در راستای دستیابی به شمای کلی از تحقیقات مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران، از الگوی تحقیق مرور سیستماتیک استفاده می‌شود. مرور سیستماتیک یک ابزار ضروری، تأیید شده، دقیق و قابل اعتماد در ادبیات دانشگاهی است (Liberati, 2009). هدف از مرور سیستماتیک، شناسایی و سنتز ادبیات حوزه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ و دستیابی به یک تصویر جامع از این حوزه تحقیقاتی است. در مطالعه حاضر از چارچوب پریماسا برای انجام مرور سیستماتیک استفاده شد؛ با اتکا بر این چارچوب، فرآیند مرور سیستماتیک در ۴ مرحله دنبال می‌شود (شکل ۱). در مرحله اول، با جستجوی واژگان کلیدی «(مسکن) OR (خانه) OR (آپارتمان) OR (مجتمع_مسکونی) OR (محیط_مسکونی) OR (سکونت)» AND «(همه‌گیری) OR (کووید-۱۹) OR (کروناویروس) OR (بیماری) OR (قرنطینه)» در پایگاه‌های علمی فارسی زبان مگیران، ایرانداک، نورمگز و پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و پایگاه گوگل اسکالر، ۵۰ سند علمی شناسایی شد؛ در همین مرحله، اسناد تکراری (N= 7) و پایان‌نامه‌های که به‌عنوان پیشنهاد (پرورپوزال) در پایگاه ایرانداک شناسایی شده بودند (N= 5)، حذف شدند. در مرحله دوم، برای ورود اسناد علمی شناسایی شده اولیه به فرآیند مرور سیستماتیک، ۱ معیار در نظر گرفته شد؛ ۱. مطالعه چکیده و بررسی ارتباط آن با موضوع پژوهش (برای مثال بواسطه این معیار، اسناد علمی که به بررسی وضعیت بازار مسکن در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ پرداخته بودند، حذف شد). در این مرحله ۱۵ سند علمی حذف شد. در مرحله سوم، از میان ۲۳ سند باقی‌مانده، پایان‌نامه‌هایی که امکان دسترسی به آن‌ها وجود نداشت (عدم انتشار فایل کامل پایان‌نامه) از فرآیند مرور حذف شد (N= 6). در نهایت و در مرحله پایانی، اسنادی که تمامی معیارها و شرایط بیان شده را داشتند، وارد فرآیند مرور سیستماتیک شدند (N= 17).

در ادامه، برای نیل به هدف پژوهش، اقدام به تحلیل مطالعات شد. مرور سیستماتیک نتایج حاصل از متون پژوهشی را برجسته می‌سازد (Koufogiannakis, 2012). در این مطالعه، متون پژوهشی از حیث نوع اسناد و سال انتشار آن‌ها، گروه‌های موضوعی، روش‌شناسی، ابعاد و بینش‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند (جدول ۱؛ شکل ۲).

شکل ۱. فرآیند شناسایی مطالعات با استفاده از چارچوب پریسما (۲۰۲۰)

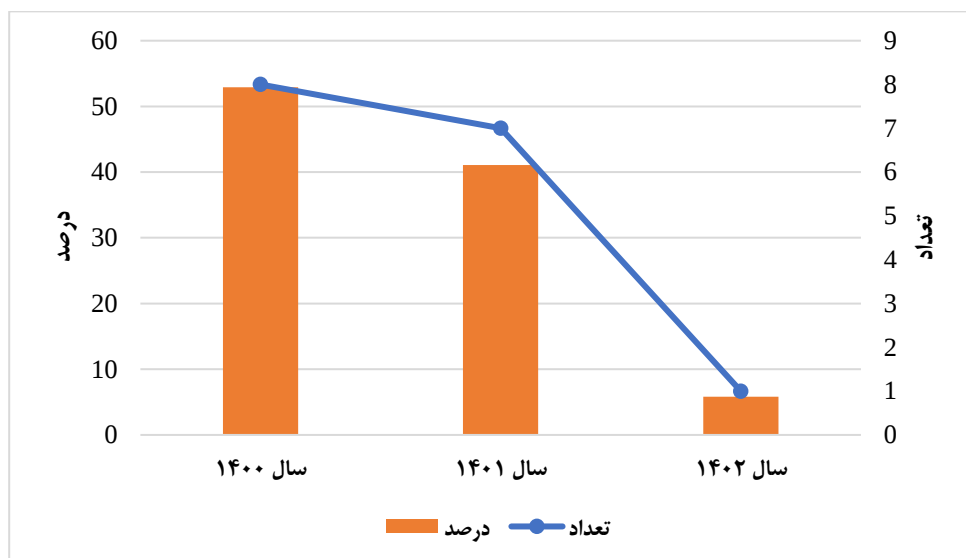
یافته‌ها

نوع اسناد علمی و محل انتشار

تحقیقات حوزه مسکن و کووید-۱۹ در ایران، بصورت مقاله (N= 9; %) و پایان‌نامه (N= 7; %) منتشر شده‌اند. در دانشگاه علم و صنعت ایران بیش از سایر دانشگاه‌ها، تحقیقات این حوزه مورد توجه محققان قرار گرفته است (N= 2; 25%); مجله‌های علوم جغرافیایی همچون انسان و محیط‌زیست (N= 2)، مطالعات شهری (N= 1)، جغرافیا و توسعه فضای شهری (N= 1) و تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (N= 1) بیشترین میزان از انتشار مطالعات این حوزه را به‌خود اختصاص داده‌اند (N= 5; 55.6%).

سال انتشار

مطالعات انجام شده در این حوزه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ از سال ۱۴۰۰ آغاز شده و تا سال ۱۴۰۲ ادامه داشته است. انطباق زمان انتشار مطالعات با وضعیت بیماری همه‌گیر، یافته‌های ارزشمندی را از چرایی احتمالی چنین توزیع زمانی، آشکار می‌سازد.

شکل ۲. نمودار بازه زمانی انتشار مطالعات مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹

تمرکز مطالعات در سال ۱۴۰۰ (N= 8; 50%)، سال پس از شیوع همه‌گیری، نشان‌دهنده احساس فوریت و واکنش فوری در جامعه دانشگاهی برای درک و رسیدگی به چالش‌های ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ در بخش مسکن است. این افزایش فعالیت‌های تحقیقاتی احتمالاً با گسترش سریع ویروس در سراسر ایران در این دوره مطابقت دارد؛ زیرا که به‌واسطه شیوع بیماری، اجرای اقدامات مهار و کنترل بیماری، از اولویت ویژه‌ای برخوردار بود.

کاهش جزئی در تعداد مطالعات در سال ۱۴۰۱ (N= 7; 43.8%) نسبت به سال قبل ممکن است نشان‌دهنده تثبیت یا کاهش شیوع بیماری باشد؛ چنین وضعیتی منجر به تغییر نسبی تمرکز تحقیقات به سمت تثبیت دانش موجود و بررسی اثرات و پاسخ‌های بلندمدت در بخش مسکن شده است. این بازه زمانی ممکن است با اقداماتی برای ارزیابی اثربخشی مداخلات، تطبیق سیاست‌ها و کاهش چالش‌های جاری ناشی از همه‌گیری در ثبات مسکن و پیامدهای سلامت مشخص شده باشد.

علاوه بر این، کاهش قابل توجه انتشار مطالعات در سال ۱۴۰۲ (N= 1; 6.2%) را می توان به عوامل متعددی نسبت داد؛ یک احتمال این است که در این مرحله، فوریت اولیه پیرامون همه گیری ممکن است کاهش یافته باشد، زیرا ایران و جامعه جهانی نسبت به همه گیری کووید-۱۹ به یک ایمنی نسبی دست یافته اند. علاوه بر این، پیشرفت ها در درک ویروس و پویایی انتقال آن ممکن است منجر به تغییر مسیر تلاش های تحقیقاتی به سمت دیگر مسائل مبرم یا اولویت های نوظهور در حوزه مسکن یا برنامه گسترده تر بهداشت عمومی شده باشد.

به طور کلی، توزیع زمانی مطالعات در مورد مسکن و همه گیری کووید-۱۹ در ایران نشان دهنده پاسخی ظریف در جامعه دانشگاهی به چالش ها و فرصت های در حال تکامل ارائه شده توسط همه گیری است. در عین حال، این توزیع زمانی نیاز به هوشیاری و سازگاری مداوم در برنامه های تحقیقاتی برای رسیدگی به پیچیدگی های جاری و در حال ظهور در چشم انداز مسکن در بحبوحه کووید-۱۹ را برجسته می کند.

گروه های موضوعی

بر اساس عناوین ارائه شده و اهداف مطالعات، می توان آنها را در گروه های موضوعی طبقه بندی کرد تا فرآیند بررسی سیستماتیک را تسهیل کند. گروه بندی مطالعات به این روش به شناسایی موضوعات و اهداف مشترک در ادبیات کمک می کند و رویکرد ساختارمندتر و متمرکزتر به فرآیند بررسی سیستماتیک را تسهیل می کند.

گروه اول شامل مطالعاتی است که به بررسی تأثیرات همه گیری کووید-۱۹ بر ادراکات ذهنی ساکنین از مسکن و زندگی در مسکن پرداخته است؛ هدف پژوهشگران این گروه درک چگونگی تأثیر شرایط مسکن بر کیفیت زندگی و رفاه ساکنان در مواقع بحران، به ویژه در رابطه با پیامدهای سلامت و عوامل روانی است؛ در این گروه موضوعی، تأثیر ویژگی های درونی و بیرونی مسکن بر سلامت روحی و جسمی ساکنین، یک اصل اساسی است (مجتبوی و همکاران، ۱۴۰۰؛ شکاری، ۱۴۰۰؛ شاه جهانی، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۱؛ هنرور و جلالیان، ۱۴۰۱؛ ریاحی دهکری و منتظرالحجه، ۱۴۰۲). بصورت کلی، این گروه موضوعی، تعامل پیچیده میان محیط های مسکونی و سلامت جسمانی ساکنین را مورد تأکید قرار داده و درصدد آن است تا خط مشی سیاست گذاری و مداخلات هدفمند آینده را در پاسخ گویی مسکن به چالش های بهداشت عمومی تعیین کند.

گروه دوم شامل مطالعاتی است که بر شناسایی و پیشنهاد راه حل های طراحی و سازگاری برای فضاهای مسکونی در راستای مواجهه با بیماری های همه گیر پرداخته است. در این گروه موضوعی، محققان رویکردهای نوآورانه ای را برای اصلاح محیط های مسکن برای ارتقای ایمنی، سلامت و رفاه اجتماعی در طول دوره های قرنطینه و فاصله گذاری اجتماعی بررسی می کنند؛ آنها جنبه هایی مانند انعطاف پذیری فضایی (پنج تن امیری، ۱۴۰۰)، پایداری (نصیری قلعه بین،

۱۴۰۱) و انتظارات ساکنین (امینی فر و همکاران، ۱۴۰۱؛ قاسمی، ۱۴۰۱) را در مجتمع های مسکونی بررسی می کنند تا توصیه هایی برای ایجاد فضاهای زندگی انعطاف پذیرتر و سازگارتر در مواجهه با بیماری های عفونی ارائه دهند. بینش های حاصل از این مطالعات، راهنمایی های عملی برای معماران، برنامه ریزان شهری و سیاست گذاران در طراحی و مقاوم سازی محیط های مسکونی برای مقاومت بهتر و کاهش اثرات همه گیری های آینده بر مسکن و سلامت عمومی ارائه می کند.

گروه سوم از مطالعات، رویکردی آینده نگر را برای بررسی آینده طراحی و معماری مسکن در مواجهه با همه گیرهای آتی اتخاذ کرده اند. محققان آینده های جایگزین را برای مسکن متصور هستند و بر ادغام سلامت، پایداری و انعطاف پذیری جامعه در شیوه های معماری تاکید دارند (خورشیدیان، ۱۴۰۰؛ کشتکار قلاتی و همکاران، ۱۴۰۱). آنها نقش بالقوه معماری سبز، فناوری و استراتژی های برنامه ریزی شهری را در شکل دادن به محیط ساخته شده پس از همه گیری برای اولویت دادن به سلامت و رفاه انسان تجزیه و تحلیل می کنند (نابغ وطن، ۱۴۰۰؛ نابغ وطن و همکاران، ۱۴۰۱). با درگیر شدن در گفتمان نظری و رویایی، این مطالعات به بحث های گسترده تر در مورد پتانسیل تحول آفرین معماری و طراحی شهری در پرورش جوامع سالم تر، عادلانه تر و انعطاف پذیرتر پس از بحران های بهداشت جهانی کمک می کند.

روش شناسی

تجزیه و تحلیل روش شناختی طیف وسیعی از ملاحظات، از جمله طراحی مطالعه، تکنیک های نمونه گیری، روش های جمع آوری داده ها، و چارچوب های تحلیلی را در بر می گیرد. با ارزیابی سیستماتیک این مؤلفه های روش شناختی، محققان می توانند نقاط قوت و محدودیت های مطالعات فردی را تشخیص دهند، الگوها یا روندها را در سراسر ادبیات شناسایی کنند، و نتایج آگاهانه ای در مورد کیفیت کلی و قابلیت اطمینان یافته های تحقیق به دست آورند.

الگوی تحقیق نشان دهنده مسیر حرکتی یک پژوهشگر در راستای دستیابی به اهداف مورد نظر است؛ الگوی تحقیق نشان می دهد که یک پژوهش در چه مسیری حرکت خواهد کرد و پایه های آن بر کدام الگو استوار خواهد بود. یافته ها نشان می دهد که الگوی تحقیق مطالعات انجام شده معطوف به الگوی «توصیفی - تحلیلی» است (N= 16; 100%); در این بخش، الگوهای «تحلیل محتوا» و «مرور سیستماتیک» در روش شناسی مطالعات انجام شده به چشم نمی خورد. مبتنی بر یافته ها، در ماهیت تحقیق مطالعات انجام شده، تحقیقات کاربردی (N= 12; 75%) سهم بیشتری را نسبت به رویکردهای تطبیقی (N= 2; 12.5%)، اکتشافی (N= 2; 12.5%) به خود اختصاص داده است. همچنین سهم تحقیقات بنیادی و نظریه - پردازی از مطالعات حوزه مسکن و همه گیری کووید-۱۹ صفر است.

تحقیقات انجام شده در این حوزه به ترتیب از ابزارهای اسنادی (N= 14; 87.5%)، پرسش نامه (N= 12; 75%)، مطالعه موردی (N= 6; 37.5%)، مصاحبه (N= 4; 25%)، مشاهده (N= 3; 18.8%) و گروه های تمرکز (N= 3; 18.8%) استفاده

کرده‌اند. روش تحقیق مطالعات مبتنی بر روش‌های کمی (N= 7; 43.8%)، آمیخته (N= 5; 31.2%) و کیفی (N= 4; 25%) است. پایایی ابزار سنجش متبادرکننده قوام کلی یک ابزار سنجش است؛ این ارزیابی به‌منظور استفاده می‌شود که محقق بداند تا چه اندازه ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان و در میان سایر جمعیت‌ها و محدوده‌های مورد مطالعه، نتایج یکسانی را ارائه می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که ۷ پژوهش (43.7%) در طی فرآیند انجام تحقیق، پایایی ابزار گردآوری اطلاعات را مورد بررسی قرار داده‌اند که تمامی آن‌ها بیش از ۰/۷ گزارش شده است؛ سایر مطالعات که پایایی آن‌ها گزارش نشده است (N= 9, 56.3%) بر دو دسته‌اند، دسته اول مطالعاتی است که ارزیابی پایایی ابزار گردآوری اطلاعات به هر دلیلی مورد چشم‌پوشی محقق قرار گرفته است، دسته دوم نیز شامل مطالعاتی است که خبره محور بوده و با استفاده از مصاحبه به گردآوری اطلاعات پرداخته است. چارچوب نظری پایه‌های یک تحقیق علمی است که متغیرها و روابط میان آن‌ها، در آن آشکار می‌گردد؛ بر مبنای یافته‌ها، ۸ پژوهش از چارچوب مفهومی استفاده کرده‌اند (50%). نمونه‌گیری عبارت است از فرایند انتخاب نمونه‌ای از یک جامعه به منظور تعمیم اطلاعات به آن جامعه؛ بر مبنای یافته‌ها ۱۲ (75%) مطالعه با استفاده از روش‌های مرتبط به نمونه‌گیری از جامعه آماری پرداخته‌اند و ۴ مطالعه (25%) با توجه به رویکرد تحقیق، نیاز به انجام نمونه‌گیری نداشته‌اند.

جدول ۱. دسته‌بندی و فراوانی مطالعات حوزه مسکن و کووید-۱۹ در ایران

دسته بندی	فراوانی	
	تعداد	درصد
نوع اسناد		
مقاله	۹	۵۶/۳
پایان نامه	۷	۴۳/۷
سال انتشار		
۱۴۰۰	۸	۵۰
۱۴۰۱	۷	۴۳/۸
۱۴۰۲	۱	۶/۲
الگوی تحقیق		
توصیفی – تحلیلی	۱۶	۱۰۰
تحلیل محتوا	۰	۰
مرور سیستماتیک	۰	۰
ماهیت تحقیق		
کاربردی	۱۲	۷۵
تطبیقی	۲	۱۲/۵
اکتشافی	۲	۱۲/۵
بنیادی	۰	۰

نظریه پردازی	۰	۰
ابزار گردآوری داده		
اسنادی	۱۴	۸۷/۵
پرسشنامه	۱۲	۷۵
مطالعه موردی	۶	۳۷/۵
مصاحبه	۴	۲۵
مشاهده	۳	۱۸/۸
گروه های تمرکز	۳	۱۸/۸
روش تحقیق		
کمی	۷	۴۳/۸
آمیخته	۵	۳۱/۲
کیفی	۴	۲۵
نمونه گیری		
دارد	۱۲	۷۵
ندارد	۴	۲۵
پایایی ابزار سنجش		
دارد	۷	۴۳/۷
ندارد	۹	۵۶/۳
چارچوب مفهومی		
دارد	۸	۵۰
ندارد	۸	۵۰

ابعاد

بر اساس ابعاد ذکر شده، به نظر می رسد که مطالعات طیف گسترده ای از جنبه های مربوط به مسکن، طراحی محیطی، سلامت، پویایی اجتماعی، و رفاه روانی را پوشش می دهد. بر اساس ابعادی که توسط محققان مورد استفاده قرار گرفته است، یک گروه بندی بر مبنای اشتراک های میان ابعاد صورت می گیرد.

طراحی و کیفیت محیطی

چندین بعد بر عناصر طراحی محیطی مانند دسترسی به فضاهای باز، تهویه، روشنایی، آلودگی صوتی، ایمنی، پاکیزگی و فضاهای سبز تمرکز دارند. این جنبه ها اهمیت ایجاد محیط های زندگی سالم و پایدار را برجسته می کند (ریاحی دهکردی و منتظرالحجه، ۱۴۰۲؛ پنج تن امیری، ۱۴۰۰؛ اصغری امری، ۱۴۰۱؛ نصیری قلعه بین، ۱۴۰۱؛ خورشیدیان، ۱۴۰۰؛ امینی فر و همکاران، ۱۴۰۱؛ مجتبوی، ۱۴۰۰).

پویایی اجتماعی و یکپارچگی

ابعاد مربوط به انسجام اجتماعی، یکپارچگی، پذیرش، مشارکت و سازگاری بر اهمیت تقویت تاب آوری جامعه و رفاه اجتماعی در محیط های مسکونی، به ویژه در دوره های بحران و انزوا تأکید می کند (هنرور و جلالیان، ۱۴۰۱؛ اصغری امری، ۱۴۰۱؛ شکاری، ۱۴۰۰).

سلامت و رفاه

ابعاد شامل عوامل سلامت جسمی و روانی، از جمله اقدامات قرنطینه، کنترل عفونت، تاب آوری اجتماعی، و ادراکات ذهنی از سلامت و رفاه است. این ابعاد بر ماهیت کل نگر پیامدهای سلامت و تأثیرات چندوجهی مسکن بر سلامت فرد و جامعه تأکید دارند (پنج تن امیری، ۱۴۰۰؛ شاهجهانی، ۱۴۰۰؛ شکاری، ۱۴۰۰؛ مجتبوی و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۱؛ ریاحی دهکردی و منتظرالحجه، ۱۴۰۲).

ملاحظات عملکردی و فضایی

ابعادی مانند انعطاف پذیری مبلمان، چیدمان فضایی، مواد و جنبه های عملکردی، اهمیت بهینه سازی استفاده از فضا و سازگاری را برای برآوردن نیازهای در حال تحول و تغییرات سبک زندگی، به ویژه در زمینه قرنطینه نشان می دهد (احسانی اسکویی و همکاران، ۱۴۰۰؛ کشتکار قلاتی و همکاران، ۱۴۰۱؛ هنرور و جلالیان، ۱۴۰۱؛ پنج تن امیری، ۱۴۰۰؛ اصغری امری، ۱۴۰۱؛ نصیری قلعه بین، ۱۴۰۱؛ شکاری، ۱۴۰۰؛ خورشیدیان، ۱۴۰۰؛ امینی فر، ۱۴۰۱؛ مجتبوی و همکاران، ۱۴۰۰؛ ریاحی دهکردی و منتظرالحجه، ۱۴۰۲).

ابعاد فرهنگی و روانشناختی

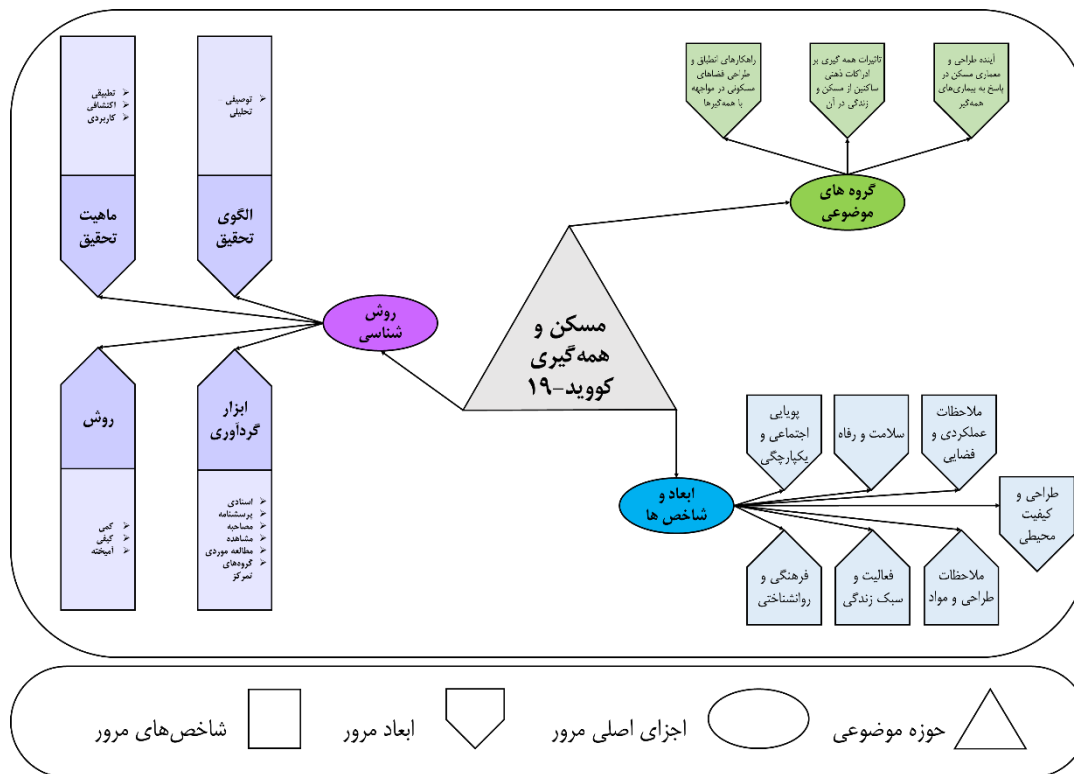
جنبه های مربوط به ادراکات فرهنگی، روانی و ذهنی از فضا، منعکس کننده زمینه های فرهنگی متنوع و تجربیات فردی است که ترجیحات مسکن، رضایت و رفاه را شکل می دهد. این ابعاد تأثیر متقابل پیچیده بین هنجارهای فرهنگی، هویت های اجتماعی و عوامل روانشناختی در شکل دادن به تجارب مسکن را تصدیق می کنند (اصغری امری، ۱۴۰۱؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۱).

فعالیت و سبک زندگی

ابعاد تمرکز بر فعالیت های روزانه، فرصت های تفریحی، تعاملات اجتماعی، تحرک، و فعالیت های معنوی بر نقش مسکن در حمایت از سبک های زندگی متنوع و ارتقای رفاه جامع فراتر از نیازهای اولیه سرپناه تأکید می کند (شاهجهانی، ۱۴۰۰؛ شکاری، ۱۴۰۰).

ملاحظات طراحی و مواد

ابعاد مربوط به اصول طراحی، مواد و نوآوری های تکنولوژیکی اهمیت ترکیب شیوه های طراحی پایدار و کاربر محور برای افزایش راحتی، عملکرد و عملکرد محیطی فضاها را مسکونی را برجسته می کند (خورشیدیان، ۱۴۰۰؛ قاسمی، ۱۴۰۱؛ امینی فر، ۱۴۰۱).

شکل ۱. شمای کلی از مرور سیستماتیک مطالعات حوزه مسکن و همه گیری کووید-۱۹ در ایران

استنتاج / سنتز

تحقیقات مسکن و همه گیری کووید-۱۹ در ایران طی سال های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ نشان دهنده واکنش فعال جامعه دانشگاهی نسبت به این بحران است. در ابتدا، افزایش قابل توجهی در تلاش های تحقیقاتی وجود داشت که ناشی از نیاز فوری به درک پیامدهای همه گیری بر مسکن در میان گسترش سریع آن در سراسر ایران بود. با این حال، سال های بعدی شاهد کاهش جزئی در بازده تحقیقاتی بودیم که نشان دهنده تثبیت بالقوه در شیوع بیماری و تغییر به سمت اکتشاف طولانی مدت اثرات مرتبط با مسکن است. این کاهش در مطالعات در سال ۱۴۰۲ نشان دهنده کاهش احتمالی فوریت با تثبیت وضعیت همه گیری است و امکان ارزیابی مجدد اولویت های تحقیقاتی را فراهم می کند.

گروه‌های موضوعی شناسایی شده در ادبیات، چارچوبی ساختاریافته برای درک رابطه پیچیده بین همه‌گیری و شرایط مسکن ارائه می‌دهند. اولین گروه موضوعی تأثیر همه‌گیری را بر ادراک ساکنان از مسکن و شرایط زندگی بررسی می‌کند و نقش حیاتی محیط‌های مسکن را در تأثیرگذاری بر رفاه و نتایج سلامت برجسته می‌کند. گروه دوم بر پیشنهاد راه حل‌های طراحی و انطباق برای فضاها و مسکونی برای کاهش خطرات مرتبط با بیماری همه‌گیر، ارائه توصیه‌های عملی برای افزایش ایمنی و رفاه اجتماعی تمرکز دارد. در نهایت، سومین گروه موضوعی دیدگاهی آینده‌نگر را اتخاذ می‌کند و آینده طراحی مسکن پس از همه‌گیری را تجسم می‌کند و بر پتانسیل تحول‌آفرین ادغام سلامت، پایداری و انعطاف‌پذیری جامعه در رویکردهای معماری تأکید می‌کند.

از نظر روش‌شناسی، پژوهش از رویکردی جامع استفاده می‌کند که جنبه‌های شناختی مختلف را در بر می‌گیرد و از ابزارها و روش‌شناسی‌های متنوع برای اطمینان از استحکام و پایایی یافته‌ها استفاده می‌کند. رواج مدل «توصیفی - تحلیلی» و تحقیقات کاربردی، ماهیت عمل‌گرایانه پژوهش را با هدف رسیدگی به چالش‌های فوری و اطلاع‌رسانی به مداخلات مبتنی بر شواهد نشان می‌دهد. ابعاد تحت پوشش در حوزه تحقیقاتی طیف گسترده‌ای را در بر می‌گیرد که منعکس‌کننده ماهیت چند وجهی مداخلات مسکن در طول همه‌گیری‌ها است و بر اهمیت رویکردهای کل‌نگر که ملاحظات زیست محیطی، اجتماعی و عملکردی را ادغام می‌کند، تأکید می‌کند.

به طور کلی، بینش‌های به دست آمده از مطالعات، بر موضوعات و اولویت‌های تکرارشونده در زمینه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ تأکید می‌کند، و از برنامه‌های تحقیقاتی تطبیقی و رویکردهای کل‌نگر برای رسیدگی مؤثر به چالش‌های نوظهور حمایت می‌کند. با ادغام عوامل محیطی، طرح‌های مسکن انعطاف‌پذیر، تعاملات اجتماعی، و راه‌حل‌های نوآورانه، ذینفعان می‌توانند محیط‌های زندگی سالم‌تر و انعطاف‌پذیرتر را پس از بحران‌های بهداشت جهانی ترویج کنند.

بینش‌ها

تجزیه و تحلیل نتایج و بینش‌های حاصل از مطالعات، موضوعات و اولویت‌های تکرارشونده را در حوزه مسکن و همه‌گیری کووید-۱۹ نشان می‌دهد. در درجه اول، تأکید مداوم بر عوامل محیطی مانند تهویه، نور طبیعی، فضاها و سبز و دسترسی به مناطق باز وجود دارد که به عنوان عناصر ضروری برای تقویت رفاه ذهنی و جسمی ساکنان و همچنین تسهیل سازگاری با شرایط قرنطینه شناخته می‌شوند. علاوه بر این، مطالعات بر اهمیت طرح‌های مسکن انعطاف‌پذیر و سازگار که نیازها و رفتارهای سبک زندگی در حال تکامل را تطبیق می‌دهند، به‌ویژه در دوره‌های طولانی مدت حبس در خانه، تأکید می‌کند. همچنین تمرکز قابل توجهی بر تقویت تعاملات اجتماعی، انسجام جامعه، و ایجاد محیط‌های زندگی فراگیر برای کاهش اثرات نامطلوب انزوا و افزایش رضایت و تاب‌آوری کلی ساکنان وجود دارد. همچنین یافته‌ها ضرورت یکپارچه‌سازی راه‌حل‌های طراحی نوآورانه، پیشرفت‌های فن‌آوری و شیوه‌های پایدار را برای شکل‌دهی آینده مسکن و

رسیدگی مؤثر به چالش‌های ناشی از بیماری‌های همه‌گیر برجسته می‌کنند. در اصل، این مضامین مشترک بر ماهیت چند وجهی مداخلات مسکن در طول همه‌گیری‌ها تاکید می‌کند و بر ضرورت رویکردهای کل‌نگر که ملاحظات زیست‌محیطی، اجتماعی و عملکردی را برای ارتقای محیط‌های زندگی سالم‌تر و انعطاف‌پذیرتر ادغام می‌کند، تاکید می‌کند.

نتیجه‌گیری

در پایان، این مطالعه که با هدف ارائه شمای کلی از تحقیقات حوزه مسکن و همه‌گیری انجام شد، بینش‌های ارزشمندی را در مورد پویایی پیچیده در جریان بحران‌های بهداشت جهانی ارائه کرده است. از طریق بررسی کامل توزیع زمانی، تحلیل موضوعی، روش‌شناسی و ابعاد تحت پوشش در حوزه تحقیقات انجام شده، درک جامعی از چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی بخش‌های مسکن در دوران مواجهه با بیماری‌های همه‌گیر به‌صوح آشکار شد. یافته‌های حاصل از این مطالعه، ماهیت تطبیقی پاسخ‌های دانشگاهی، اهمیت همکاری بین رشته‌ای و اهمیت رویکردهای کل‌نگر در پرداختن به چالش‌های نوظهور در چشم‌انداز آتی مسکن را برجسته می‌کند.

این مطالعه می‌تواند از چند جهت به عنوان سنگ بنای پیشرفت حوزه مطالعات مسکن در مواجهه با همه‌گیری‌های آتی باشد. در مرحله اول، با آگاه کردن سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران در مورد چالش‌های خاص بخش مسکن در طول همه‌گیری‌ها، این یافته‌ها می‌تواند توسعه مداخلات و سیاست‌های هدفمند را با هدف ارتقای محیط‌های زندگی سالم‌تر و انعطاف‌پذیرتر هدایت کند. ثانیاً، نتایج این تحقیق بینش‌های ارزشمندی را در اختیار برنامه‌ریزان شهری و معماران قرار دهد و آنها را قادر می‌سازد تا اصول طراحی مقاوم در برابر بیماری همه‌گیر را در برنامه‌ریزی شهری و شیوه‌های معماری بگنجانند. ثالثاً، با تقویت همکاری بین رشته‌ای و مشارکت جامعه، این تحقیق می‌تواند جوامع را برای توسعه استراتژی‌های تاب‌آوری و تقویت انسجام اجتماعی توانمند کند. در نهایت، یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌تواند برنامه‌های تحقیقاتی آینده را با شناسایی شکاف‌ها در دانش و زمینه‌هایی برای بررسی بیشتر هدایت کند، و در نهایت به توسعه راه‌حل‌های مبتنی بر شواهد برای رسیدگی به نیازهای در حال تحول جوامع در مواقع بحران کمک کند. به طور کلی، پژوهش حاضر این پتانسیل را دارد که تغییرات مثبت در زمینه مطالعات مسکن را تسریع کند و واکنش جمعی به بحران‌های بهداشت جهانی را افزایش دهد.

منبع

اصغری امری سیده زهرا. (۱۴۰۱). ویژگی‌های مسکن مناسب در مواجهه با بیماری‌های پاندمیک؛ طراحی مجتمع مسکونی در تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران.

امینی فر، زینت؛ احسانی، فرشته؛ عظمتی، حمید رضا؛ مهدی نژاد درزی، جمال الدین. (۱۴۰۱). راهکارهای تطبیق فضاهای سکونتی با شرایط خاص دوره پاندمی کرونا. *انسان و محیط زیست*، ۴(۲۰)، ۱-۱۴.

<https://sanad.iau.ir/fa/Article/847932>

حیدری، محمد تقی؛ رحمتی، پروین؛ یادگاری، حسن؛ جهانی، داریوش؛ حق، یعقوب. (۱۴۰۱). تبیینی بر عدالت نور و سایه اندازی آن بر بهزیستی ذهنی شهروندان در بزنگاه کووید ۱۹ (مورد مطالعه: شهرک ثمین زنجان). *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۹(۱)، ۱۷-۳۲. <https://doi.org/10.22067/jgusd.2021.46386.0>

خورشیدیان عبدالمجید. (۱۴۰۰). معماری مسکن پس از پاندمی؛ درس هایی از کووید ۱۹. *مسکن و محیط روستا*. ۴۰(۱۷۶)، ۱۷-۳۰. <http://jhre.ir/article-1-2247-fa.html>

ریاحی دهکردی، علی؛ منتظرالحجه، مهدی. (۱۴۰۲). مقایسه کیفیت کالبدی زندگی در بحران های همه گیری از نگاه ساکنان (مورد مطالعه: محله های مسکونی معاصر ایران در همه گیری کووید ۱۹). *مطالعات شهری*، ۱۲(۴۶)، ۶۳-۷۷.

شاه جهانی، مهسا. (۱۴۰۰). تأثیر طراحی فضای نیمه باز بر کاهش میزان افسردگی ساکنین در شرایط قرنطینه خانگی (مورد مطالعاتی: محله ده ونک). دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.

شکاری، رضا. (۱۴۰۰). تحلیل اثرات کووید ۱۹ بر تغییر انتظارات مردم از کارکرد مسکن (مورد مطالعه: مناطق ۱، ۶ و ۱۹ شهر تهران). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

قاسمی، سپیده. (۱۴۰۱). طراحی مجتمع مسکونی در جهت مقابله با همه گیری کووید-۱۹ در تنکابن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنر و معماری، موسسه آموزش عالی آیندگان، تنکابن، ایران.

کشتکار قلاتی، احمد رضا؛ اردستانی، زهرا السادات؛ پرویزی، الهام. (۱۴۰۱). الزامات کارکردی طراحی مسکن متناسب با تغییر سبک زندگی در دوران بیماری های دنیاگیر (مورد پژوهی: دوران همه گیری کووید ۱۹ در تهران). *معماری و شهرسازی*، ۱۰(۱)، ۵۵-۷۰.

مجتبوی، سیده مریم؛ عبداله زاده، ندا؛ سرمدی، صدف. (۱۴۰۰). واکاوی مؤلفه های مؤثر بر ارتقاء سلامت در فضای مسکونی در دوران کرونا و پساکرونا (نمونه ی موردی: مجتمع مسکونی ششصد دستگاه مشهد). *مطالعات هنرهای زیبا*، ۲(۶)، ۱۳-۲۱.

نابغ وطن، روشنگر؛ اسکویی، آریتا؛ کی نژاد، محمدعلی؛ دیبا، فرید. (۱۴۰۰). بررسی نقش بیماری کووید-۱۹ در پیدایش معماری سبز در آینده پژوهی خانه‌ها بر اساس روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها (CLA). *انسان و محیط زیست*، ۴(۱۹)، ۲۰۱-۲۱۹.

<https://sanad.iau.ir/Fa/Article/847964>.

نابغ وطن، روشنگر. (۱۴۰۰). واکاوی آینده‌های بدیل خانه؛ در ارتباط با شیوع بیماری‌های همه گیر بر اساس تحلیل لایه‌ای علت‌ها (CLA). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

هنرور، جمال الدین؛ جلالیان، سارا. (۱۴۰۱). مطالعه تطبیقی تأثیرگذاری عوامل کالبدی - اجتماعی در کیفیت زندگی ساکنان گونه‌های مختلف مسکن در شرایط قرنطینه (نمونه موردی: شهر تهران). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*.

۳۰۷-۳۲۷، (۶۴)۲۲. <http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3882-fa.html>.

Amerio, A., Brambilla, A., Morganti, A., Aguglia, A., Bianchi, D., Santi, F., Costantini, L., Odone, A., Costanza, A., Signorelli, C., Serafini, G., Amore, M., & Capolongo, S. (2020). COVID-19 Lockdown: Housing Built Environment's Effects on Mental Health. *INTERNATIONAL JOURNAL OF ENVIRONMENTAL RESEARCH AND PUBLIC HEALTH*, 17(16). <https://doi.org/10.3390/ijerph17165973>

Aminifar, Z., Ehsani, F. Azemati, H. R., & Mehdinejad Darzi, J. (2022). Strategies for adapting the residential spaces to the specific conditions of The Coronavirus pandemic. *Human & Environment*, 4(20), 1-14. (In Persian). <https://sanad.iau.ir/En/Article/847932>

Baker, E., Beer, A., Lester, L., Pevalin, D., Whitehead, C., & Bentley, R. (2017). Is housing a health insult? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(6). <https://doi.org/10.3390/ijerph14060567>

Chadwick, E. (2023). *Report to Her Majesty's Principal Secretary of State for the Home Department, from the Poor Law Commissioners, on an Inquiry into the Sanitary Condition of the Labouring Population of Great Britain; with Appendices*. BoD-Books on Demand.

Ghimire, J., Carswell, A. T., Ghimire, R., & Turner, P. R. (2021). The Impact of US Housing Type and Residential Living Situations on Mental Health during COVID-19. *INTERNATIONAL JOURNAL OF ENVIRONMENTAL RESEARCH AND PUBLIC HEALTH*, 18(16). <https://doi.org/10.3390/ijerph18168281>

Graham, R. (1818). *Practical observations on continued fever, especially that form existing at present as an epidemic*.

Groot, J., Keller, A., Joensen, A., Nguyen, T. L., Nybo Andersen, A. M., & Strandberg-Larsen, K. (2022). Impact of housing conditions on changes in youth's mental health following the initial national COVID-19 lockdown: a cohort study. *Scientific Reports*, 12(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-022-04909-5>

Hasselaar, E., & Priemus, H. (2006). Health performance of housing: indicators and tools. In *Sustainable Urban Areas, Volume 10: Vol. phd*.

- Heydari, M., rahmati, P., Yadegari, H., Jahani, D., & Haghi, Y. (2022). An Explanation of the Justice of Light and its Effect on the Mental Wellbeing of Citizens in Crucial Moments of Covid-19 (Case Study: Samin Town, Zanjan). *Geography and Urban Space Development*, 9(1), 17-32. (In Persian). <https://doi.org/10.22067/jgusd.2021.46386.0>
- Honarvar J, Jalalian S. (2022). A comparative study of the effect of physical-social factors on the quality of life of residents of different types of housing in quarantine conditions (Case study: different types of housing in Tehran). *Jgs*, 22(64), 307-327. (In Persian). <http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3882-En.html>
- Keshtkar, A., Ardestani, Z. A., & Parvizi, E. (2022). Functional Principles of Housing Design in Proportion to Lifestyle Changes during Pandemic (Case Study: Covid-19 Epidemic in Tehran). *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 10(1), 55-70. (In Persian)
- Khorshidian A. (2022). Post-Pandemic Housing Architecture: Lessons from Covid-19. *JHRE*. 40(176), 17-30. (In Persian). <http://jhre.ir/article-1-2247-fa.html>
- Koufogiannakis, D. (2012). *The state of systematic reviews in library and information studies*.
- Liberati, A. (2009). The PRISMA Statement for Reporting Systematic Reviews and Meta-Analyses of Studies That Evaluate Health Care Interventions: Explanation and Elaboration. *Annals of Internal Medicine*, 151(4), W. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-151-4-200908180-00136>
- Mahajan, U. V, & Larkins-Pettigrew, M. (2020). Racial demographics and COVID-19 confirmed cases and deaths: a correlational analysis of 2886 US counties. *Journal of Public Health*, 42(3), 445–447.
- Mojtabavi, S. M., Abdollahzadeh, N., & Sarmadi, S. (2022). Analyzing the factors affecting the improvement of health in the residential space in the corona and post-corona era (case example: residential complex of six hundred units in Mashhad). *Fine Arts Studies*, 2(6), 13-21. (In Persian).
- Nabeghvatan, R., Oskui, A. Keinejad, M. A., & Diba, F. (2021). Investigating the Role of Covid-19 Disease in the Emergence of Green Architecture in the Future of Homes Research Based on Causal Layer Analysis (CLA). *Human & Environment*. 4(19), 201-219. (In Persian). <https://sanad.iau.ir/En/Article/847964>
- Pineda, J. C. D., Kokubun, K., Ikaga, T., & Yamakawa, Y. (2021). Housing quality and behavior affect brain health and anxiety in healthy Japanese adults. *Scientific Reports*, 11(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-021-91363-4>
- Rajaei, S. A., & Mansourian, H. (2017). Urban growth and housing quality in Iran. *Social Indicators Research*, 131, 587–605.
- Riahi Dehkordi, A., & Montazerolhodjah, M. (2023). Comparing the physical quality of life in epidemic crises from the residents' perspective: Contemporary Residential Neighborhoods in Iran during the Covid 19 pandemic.. *Motaleate Shahri*, 12(46), 63-77. (In Persian).
- Rolfe, S., Garnham, L., Godwin, J., Anderson, I., Seaman, P., & Donaldson, C. (2020). Housing as a social determinant of health and wellbeing: Developing an empirically-informed realist theoretical framework. *BMC Public Health*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09224-0>
- Yancy, C. W. (2020). COVID-19 and African Americans. In *JAMA - Journal of the American Medical Association* (Vol. 323, Issue 19). <https://doi.org/10.1001/jama.2020.6548>

Yaya, S., Yeboah, H., Charles, C. H., Otu, A., & Labonte, R. (2020). Ethnic and racial disparities in COVID-19-related deaths: counting the trees, hiding the forest. *BMJ Global Health*, 5(6), e002913.